

Bygmester Peder Højer.

Af T. Kragelund.

I Tidsrummet 1870 til 1885 byggedes der mange Gaarde. — I Skadst Sogn og Omegn byggede Peder Højer mange, og hvis ikke han kunde faa Tid, blev hans Bygninger efterlignet af andre Bygmestre. Med Rette kan det derfor siges, at det var Peder Højers »Stil«, der slog igennem, og at det var berettiget fremgaar tydeligt deraf, at de Gaarde, han byggede, vækker Opmærksomhed den Dag i Dag.

Peder Højers Slægt stammer fra den gamle Købstad Ribe. Bedsteforældrene var Bager, Borger Peder Godsch Højer, og Hustru Mette Marie Jensdatter.

Der fortælles, at Peder Godsch Højer drev et temmeligt stort Bageri, — men Statsbankerottens vanskelige Aar og Tiden derefter gjorde, at han maatte sælge Forretningen, og Børnene i Hjemmet maatte tage ud for selv at finde en Plads i Solen samt et Hjem.

En af Sønnerne, Jacob Pedersen Højer, født 4. September 1805, lærte Møbelsnedkerhaandværket og blev en meget dygtig og anerkendt Haandværker, — hvor han har opholdt sig og arbejdet som Snedkersvend, kan ikke oplyses, eller hvorledes han er bleven kendt med en ung Pige fra Tjæreborg, Met Kirstine Poulsdatter, født 1. December

1812 i Tjæreborg, Datter af Poul Nielsen og Hustru Maren Jepsdatter.

Da Jacob Pedersen Højer og Met Kirstine blev gift, købte de et lille Husmandssted paa 8 Tønder Land i Solbjerg paa Søndermarken eller Sønderheden, lige op til Tjæreborg Sogneskel.

Jacob Pedersen Højer har haft det strengt som Møbelsnedker, langt fra Købstad og Landsby. Der var ingen Købere til Møbler, og saa manglede der Forstaaelse til at værdsætte hans fine Arbejde, — desuden var det en økonomisk fattig Tid.

Et Held for Jacob Pedersen Højer var det, at Herremanden paa Øllufgaard kendte ham og havde Brug for ham, — adskillige Gange var han paa Øllufgaard i flere Maaneder, og det var til stor Glæde for ham, thi der fik han Udløsning for Trangen til at lave fint og smukt Arbejde, præget af hans egen Personlighed og Snille.

Af Jacob Pedersen Højer og Met Kirstines Børn lærte en Søn Peder Højer, født 17. November 1841, Snedkerhaandværket (en fælles Benævnelse for Bygningshaandværket, Murer, Tømrer og Snedker).

Som ung Mand arbejdede Peder Højer en Gang i Nordby paa Fanø og blev da kendt med Fanøkap-tajner, der drog paa Langfart, og Enden paa Snakken blev, at han tog med som Skibstømrer paa Briggen Johanne af Fanø. — Turen gik til Sydamerika, hvor de passerede Sollinien, og en Gang saa han ikke Land i 60 Dage. — Med Briggen Johanne var han med paa to Rejser, der tog 2½ Aar.

Efter Hjemkomsten tog Peder Højer fat som Bygmester, og ved dette Arbejde vandt han et godt Navn, og tillige satte han sig et Minde i de smukke Gaarde, han byggede, som for de flestes Vedkom-

mende bliver staaende i de første hundrede Aar.

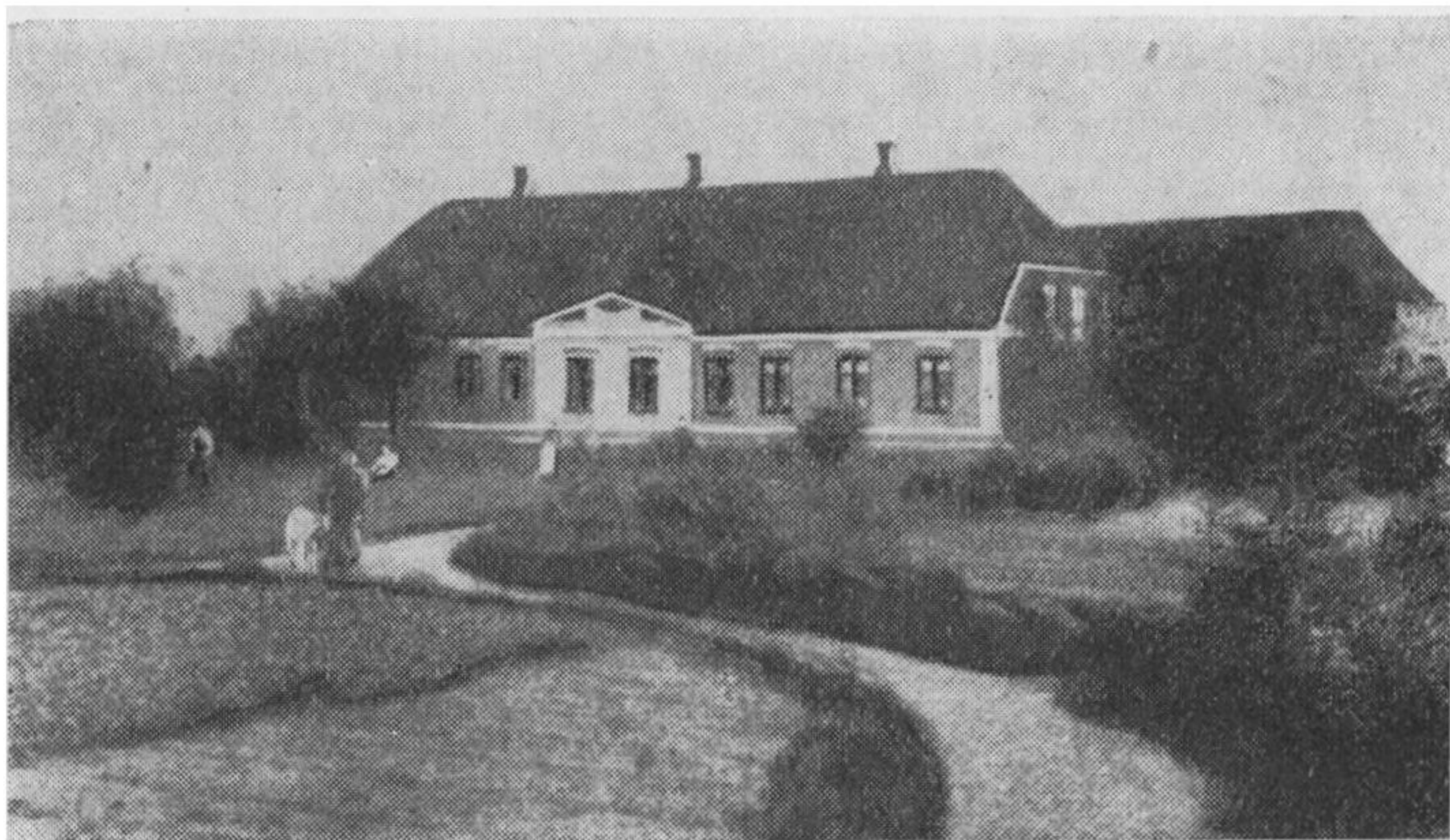
Det er særlig de smukke Stuehuse, der vækker Opsigt, og som endnu i mange, mange Aar vil staa som en meget smuk og stilren Bygningsform.

Det første, der møder Øjet, naar en af Peder Højers Stuehuse betragtes, er det fine og smukke Forhold, der er mellem Murhøjde og Vindueshøjde samt Formen paa Vinduerne, og saa tillige den kønne Frontespice med de hvidkalkede Pilastre. — Alt vidner om Skønhedssans og Forstaaelse af Loven om Forholdet mellem Murhøjden og Tømmerhøjden for Taget. Derfor vækker Stuehusene Opmærksomhed, naar fremmede kommer paa Egnen.

Peder Højers Byggevirksomhed var i ca. 15 Aar meget stor, da han for det meste byggede 2 og lige saa ofte 3 Gaarde hvert Aar. Hans mange Gaarde satte Præg paa Egnen.

Om Vinteren var Peder Højer sammen med en Flok Svende optaget af at lave Vinduer og Døre til Gaardene, der skulde bygges den kommende Sommer, og da Træet kun kunde faas som Planker eller Bjælker og skulde saves med Haanden, gav det meget Arbejde. I Hvilestunden, naar Maden skulde spises, var det Peder Højers bedste Fornøjelse at fortælle om Tiden, da han var paa Langfart med Johanne af Fanø, og han var god til at fortælle, saa han var sikker paa, at alle lyttede.

I Esbjerg byggede Peder Højer ogsaa Huse, blandt andre det første Hotel Spangsberg. — Arbejdstiden var fra Solen stod op, til den gik ned, og saa vandrede han hjem til Solbjerg for at spise og sove. Næste Morgen gik han saa tidligt hjemmefra, at han var paa Arbejdspladsen, naar Solen tittede i Øst.

Søren Willadsens Gaard (Solbakkegaarden), bygget 1880 paa Kjersing Hede i Bryndum Sogn af Peder Højer.

Blandt de mange Gaarde, som Peder Højer byggede rundt i Sognene, nævnes her nogle enkelte.

Gaardejer Holger Willadsen, Søn af Søren Willadsen, fortæller efter Faderen og efter gamle Papirer, om Gaardens Tilblivelse.

Et godt Stykke Tid før Gaarden skulde bygges, blev der lagt Planer og gjort Indkøb. — Tømmeret blev købt i Varde, og Bjælkerne blev købt saa lange, at Rodenderne kunde saves fra i saadan Længde, at der kunde saves Vindueskarme og Rammer af Træet. Peder Højer stod da om Vinteren sammen med sine Svende og savede og savede i Bjælker og Planker til Vinduer og Døre, og tidligt paa Foraaret blev alt Tømmer skaaret til og tømret sammen, saa alt Træværk laa parat til Gaarden, naar Murværket hen paa Sommeren blev færdig.

Peder Højer var meget dygtig og fordrede meget af Svendene, men ingen var alligevel utilfreds, han

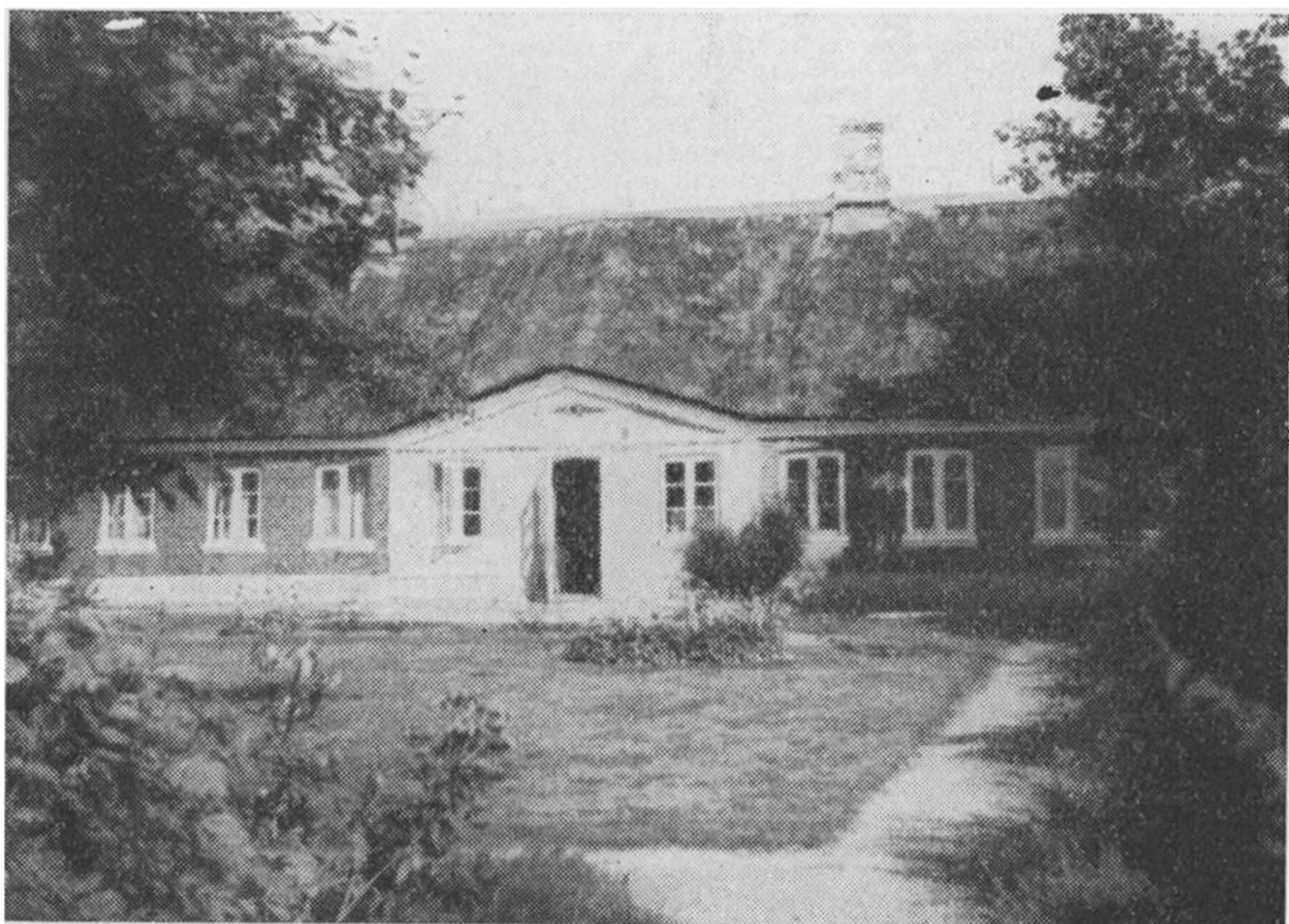

*Karl M. Hansens Gaard i Grimstrup, Grimstrup Sogn,
bygget af Peder Højer i 1870erne.*

var tillige en god Mand og derfor meget afholdt af sine Folk.

Paa Arbejdspladsen begyndtes altid med Solen. Søren Willadsen maatte op inden Klokken 4 for at have Lermørtelen parat, naar Peder Højer kom for at begynde. Var der noget, han manglede, eller ikke var paa Plads, da var han parat til at skælde ud med det samme.

Arbejdet gik efter en bestemt Orden, ingen maatte lægge Murskeen før Peder Højer, en Gang ved Fyraften var der en af Svendene, der sprang ned af Stilladset før ham, Svenden maatte op paa Stilladset igen, — og ligesaa var det ved Bordet, ingen af hans Folk maatte tage Kniv og Gaffel før ham, og ligesaa skulde de være færdig med at spise, naar han var færdig.

*Mads Biltofts Gaard i Maade, Jerne Sogn,
bygget af Peder Højer i 1870erne.*

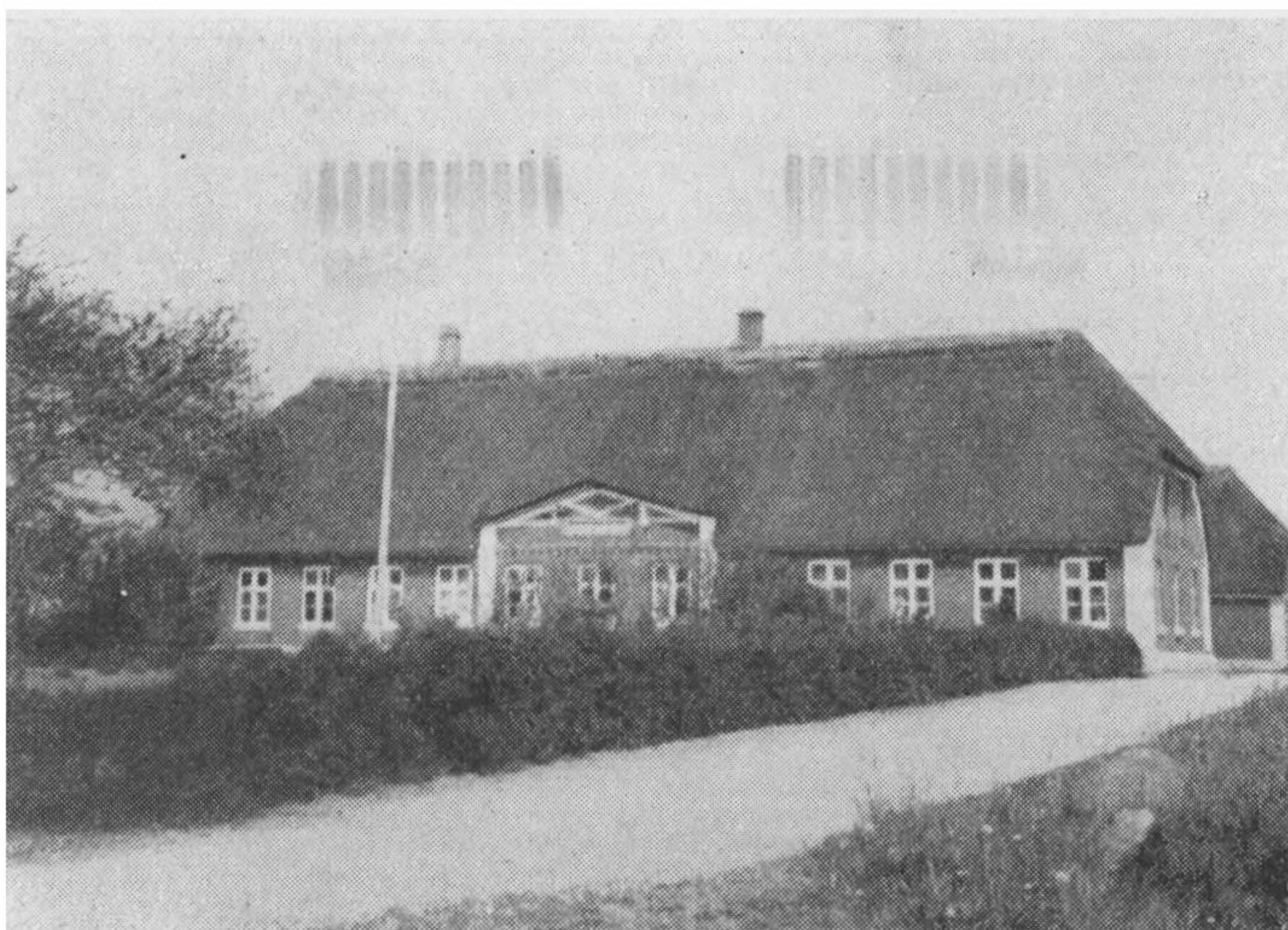
Der var Tempo og Fart over Arbejdet, og da den firlængede Gaard var bygget færdig, og Søren Wil-ladsen fik Arbejdsløn og samtlige Regninger betalt, havde Gaarden alt i alt kostet 5000 Kroner.

I Solbjerg har Peder Højer bygget en Række Gaarde, der ligger med Facade ud mod Landevejen mellem Ribe og Esbjerg (Solbjerglandevej). Mange vejfarende har i Aarenes Løb gjort Holdt for at gaa ind at spørge, om de maatte fotografere Gaarden, — og adskillige Arkitekter har gjort Holdt i Solbjerg for at maale og fotografere.

Saa vidt der kan faas oplyst, var 1885 det sidste Aar, Peder Højer byggede Gaarde.

Landbrugskrisen, der først i Firserne tog Fart og slog igennem, standsede fuldstændig alt Byggeri.

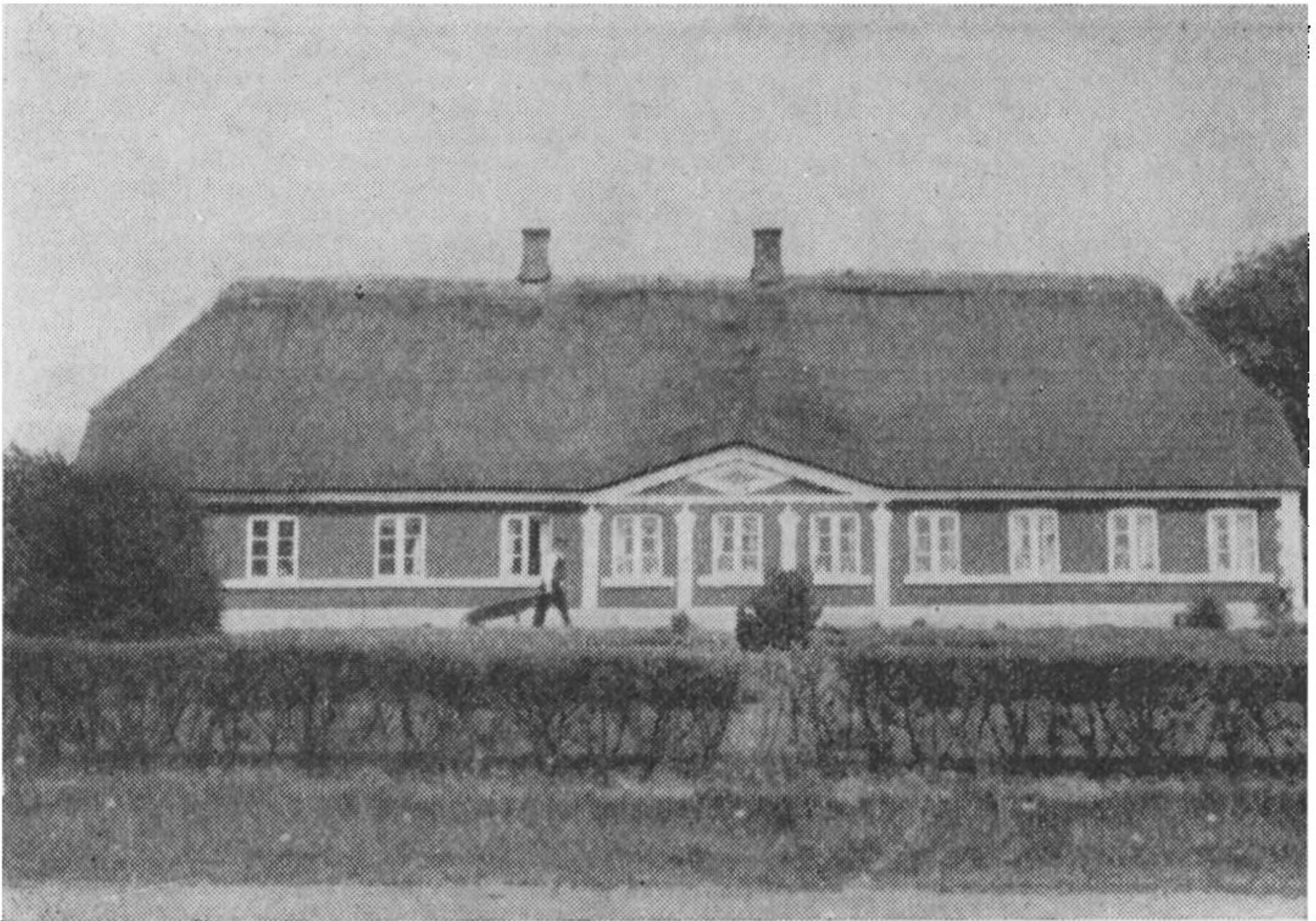
Peder Højer tog en rask Beslutning og lagde fuld-

*Kraemer Pedersens Gaard i Solbjerg, Skads Sogn,
bygget af Peder Højer i Tiden 1882—1885.*

*Laust Pedersens Gaard i Solbjerg, Skads Sogn,
bygget af Peder Højer i Tiden 1882—1885.*

*Niels Peder Nielsens Gaard i Solbjerg, Skads Sogn,
bygget af Peder Højer i Tiden 1882—1885.*

stændig Haandværket paa Hylden, som man siger, og gav sig til at være Landmand.

Det lille Husmandssted paa Solbjerg Søndermark havde han faaet efter Forældrene, og dertil købte han en Naboejendom paa 13 Tønder Land, samt 7 Tønder Land, ogsaa i Nærheden. Stald og Lade maatte udvides og Stuehus bygges.

Peder Højer var gift med Ane Cathrine Dorthea, født Thomsen, født 8. November 1859 i Bryndumdam, Bryndum Sogn.

Peder Højer udførte sammen med sin dygtige Hustru, og deres Børn, et solidt og slidsomt Arbejde, — i de første vanskelige Aar for Landbruget gav det ikke mere end fra Haanden og i Munden.

Peder Højer var en god og brav Mand derhjem-

me, og hans iltre og rastløse Natur som Bygmester fik Udløsning i stille og roligt Slid hjemme paa Gaarden.

Aarene gik med Arbejde og Sparsommelighed, men Fliden lykkedes. Peder Højer og Hustru blev efterhaanden velstaaende Gaardmandsfolk.

I Ægteskabet var der 5 Børn, hvoraf de 3 døde, inden de fik Hjem. Datteren Marie Højer blev gift med Gaardejer Niels Madsen Pedersen i Smørpøtte, og Sønnen Niels Højer fik Gaarden hjemme.

Bygmester og Landmand Peder Højer døde den 2. December 1923 i Hjemmet i Solbjerg, og hans Hustru Ane Cathrine døde den 1. December 1931.

I 1925 lod Ane Cathrine Dorthea Højer oprette et Mindelegat for deres 3 Børn, der døde. Det Højer-ske Mindelegat er paa 1500 Kroner for fattige i Skads Sogn.

Meget er forandret, siden Peder Højer byggede de mange Gaarde rundt i Sognene.

Landbrugets Driftsform blev fuldstændig ændret, da Andelsmejerierne kom frem, og der stilledes helt andre Krav til Bygningernes Indretning.

Omkring Aarhundredskiftet blev der bygget meget, med hel ny Form og Indretning, og helt nyt Bygningsmateriale blev delvis benyttet. De gamle Straatage blev der næsten overalt sagt Farvel til, Tagpap og Bølgeblik kom i Stedet.

Det nye kunde ikke rigtig finde Form, særlig hvad Skønhedsindtryk angik, og meget af det, der dengang byggedes, kan med et mildt Udtryk kaldes grimt.

Da Ribe Amts Udstykningsforening i 1914 købte Herregaarden Endrupholm og lod den udstykke, blev der fra 1914 til 18 bygget en Række smukke

Gaarde med Facade ud mod Landevejen mellem Esbjerg og Vejle.

Udstykningsforeningen har Ære af, hvad der dengang blev bygget, det praktiske og kønne er smukt forenet, og der kan siges, at Bygningerne falder godt ind i Landskabet.
